

TOMASZ OŻÓG
Lublin

Z BADAŃ NAD POCZUCIEM SENSU ŻYCIA MŁODZIEŻY NALEŻĄCEJ DO KATOLICKICH RUCHÓW RELIGIJNYCH

I. WPROWADZENIE

Pytanie o sens życia jest jednym z podstawowych pytań człowieka. Pojawia się ono na przestrzeni niemal całego jego życia i każdy z ludzi odpowiada na nie indywidualnie w swojej niepowtarzalnej sytuacji życiowej. Sens ludzkiej egzystencji w ujęciu V. E. Frankla wiąże się ściśle z pojęciem wartości i celu życia. Odwołując się do tych pojęć definiuje on sens życia jako „stan podmiotowej satysfakcji jednostki związanej z działaniem celowym i ukierunkowanym na wartości” Frankl 1978, s. 15. Znalezienie i realizacja sensu bytu ludzkiego dokonuje się w wolności i odpowiedzialności poprzez urzeczywistnienie wartości. W procesie tym uczestniczy cały człowiek. V. E. Frankl wprowadził do psychologii nowe pojęcie – „wola sensu”, które określił jako dynamizm mający swoje źródło w duchowym wymiarze człowieka. Nie można go sprowadzić do wymiaru psychologicznego ani tym bardziej biologicznego, choć jest z nim ściśle związany Popielski 1987. Owo „nieodparte” pragnienie człowieka, nie zawsze uświadamiane, powoduje, że poszukuje on tzw. sensu konkretnego czyli znaczenia poszczególnych faktów, zdarzeń i sytuacji oraz sensu całej rzeczywistości. Ten ostatni Frankl nazywa Nadsensem i twierdzi, że jest on dostępny tylko poprzez szeroko rozumianą wiarę Frankl 1984.

Jego zdaniem istnieją trzy sposoby realizowania wartości i samego sensu ludzkiego życia: działanie, czyli kształtowanie świata, przeżywanie świata poprzez doświadczenie piękna, prawdy i miłości oraz cierpienie, znoszenie losu Frankl 1984. „Bycie człowiekiem oznacza bycie odpowiedzialnym za wypełnienie sensu zawartego potencjalnie w danej sytuacji życiowej. Sens można znaleźć nie tylko w tworzeniu dzieła i spełnianiu czynu, nie tylko w

spotkaniu i doświadczeniu czegoś, lecz również, jeśli trzeba, w sposobie, w jakim znosimy cierpienia” Frankl 1978 . Brak spełnienia tego głęboko zakorzenionego w człowieku „dążenia do sensu” rodzi frustrację nazywaną frustracją egzystencjalną. Powstaje ona wówczas, gdy człowiek zaczyna wątpić w sens swojego istnienia, traci go nagle, lub też nie jest w stanie odkryć go i nazwać. Skutki frustracji egzystencjalnej mogą być rozległe. Zwykle przybierają postać duchowej i psychicznej dezorientacji, zdarza się również, że dokonują destrukcji wymiaru somatycznego. Jej skrajną postacią jest nerwica noogenna Popielski 1987, 1993, 1996 .

Poczucie sensu życia ma duże znaczenie dla rozwoju i dojrzałości osobowości. Jego funkcje w strukturze osobowości są rozumiane w różny sposób, jakkolwiek większość autorów jest przekonana o stabilizującej i integrującej roli poczucia sensu życia. G. Allport 1988 wiąże poczucie sensu życia z dojrzałością osobowości i podkreśla ich obustronne związki. K. Dąbrowski 1979 umieszcza potrzebę sensu życia w kontekście teorii dezintegracji pozytywnej. Egzystencjalne poszukiwanie sensu życia związane jest z przechodzeniem na wyższy poziom rozwoju i wiąże się z integracją wtórną.

Dla S. Szumana przyjęcie określonego światopoglądu i związanego z nim sensu życia jest podstawowym warunkiem przystosowania i prawidłowego rozwoju. Jego zdaniem „[...] człowiek pozbawiony wiary w sens istoty życia [...] szczęśliwie i zdrowo rozwijać się nie może” Szuman 1947 . Ważnym zadaniem w dążeniu do znalezienia sensu jest według niego afirmacja życia, czyli „pozytywny i w miarę optymistyczny stosunek do życia” Szuman 1947 . Podaje on trzy drogi odnalezienia sensu życia: emocjonalnie odczuwalną radość życia, stawianie sobie celów pozaegoistycznych i transcendentnych oraz umiłowanie swojego celu i zadania.

K. Obuchowski twierdzi, że prawidłowo określony sens własnego życia jest koniecznym warunkiem osiągnięcia dojrzałości psychicznej i „twórczej adaptacji” Obuchowski 1983, 1985 . W praktyce przejawia się to w umiejętności stawiania i realizowania długodystansowych celów i formułowania coraz nowszych zadań Obuchowski 1983 .

Młodość jest okresem intensywnego rozwoju. Wyraża się ona w głębokich zmianach psychologicznych, w których dają znać o sobie jakościowo różne formy poznawania świata i myślenia, transformacja obrazu siebie, poszukiwanie własnej tożsamości, dążenie do behawioralnej, emocjonalnej, społecznej i moralnej autonomii Babska 1986, Birren i in. 1981 . W tym bogatym splocie przemian istotnego znaczenia nabiera sens życia. Już wcześniej, w okresie dojrzewania, nastąpiło zerwanie z naiwną, dziecięcą wiarą w sens zdarzeń i ludzkiego życia. Dotychczasowe badania i obserwacje wskazują, że

dążenie do znalezienia sensu życia jest nową potrzebą pojawiającą się w okresie dojrzewania i młodości Pilecka 1986 . Szczególnie znaczący jest tutaj okres od 17 do 22 roku życia – jest to czas bardzo intensywnego poszukiwania sensu życia. „Przywilejem młodości jest nieprzyjmowanie z góry, że istnieje ustalony sens życia, lecz śmiałe rzucanie mu wyzwania” Frankl 1978 . Typową reakcją tego okresu jest brak akceptacji jakiegoś z góry ustalonego sensu kreowanego przez dorosłych. Na poszukiwanie sensu życia może się także w różnej mierze nakładać konflikt pokoleń i typowy dla tego okresu kryzys postaw religijnych.

Kształtowanie się poczucia sensu życia ma swoje korzenie w oddziaływaniach rodziny, gdzie wyjątkowo ważne są wzory osobowe rodziców i innych osób znaczących, ich postawy, hierarchia wartości, poglądy, zaangażowanie etc. Jak wiadomo, młodzież *de facto* przejmując krytykowane przez siebie ideały, wartości i normy społeczno-moralne swoich rodziców. Ważną rolę odgrywają także w tej dziedzinie rówieśnicy (koledzy i przyjaciele, grupy nieformalne oraz grupy wtórne, formalne np. organizacje młodzieżowe). W opinii młodzieży największe znaczenie w tym zakresie ma własne doświadczenie życiowe, katecheza oraz uczestnictwo w życiu religijnym Mariański 1990 .

Specyficznym „terenem” poszukiwania sensu życia może stać się ruch religijny i ściśle z nim związane uczestnictwo w życiu wspólnoty religijnej. Ta ostatnia może stać się szczególnym miejscem doświadczenia własnej egzystencji i odkrywania jej sensu Gogacz 1988 . Sprzyja temu proces identyfikacji z grupą, „przyjmowanie jej perspektyw”, tak w zakresie sposobu bycia, jak i sposobów myślenia i odczuwania a także wartościowania i oceniania. Grupa religijna jest „nośnikiem” wartości, które dla jej członków stają się podstawowym czynnikiem życiowych odniesień, ukierunkowują ich dążenia i działania, integrują wewnętrznie i stanowią fundament wzajemnych odniesień Słomińska 1986 .

Poszukiwanie znaczeń dokonuje się tutaj w ramach interakcji międzyosobowych, na które składa się także wymiana myśli, „dyskurs” wewnętrzny grupy, który wpływając z wewnętrznego dyskursu osoby na nowo go zasila, wzbogaca o nowe treści i nowe doświadczenie. Ten inter- i intrapsychiczny dyskurs jest związany bezpośrednio z poszukiwaniem sensu Hałas 1992 . Na realizację „dążenia do sensu” ma także wpływ „uniwersum symboliczne” charakterystyczne dla ruchu religijnego jako całości i dla poszczególnych wspólnot.

„Praca nad sensem”, która dokonuje się w grupie religijnej, odbywa się w klimacie pozytywnych odniesień międzyosobowych. Zdaniem V. E. Frankla

tylko poprzez miłość człowiek może dostrzegać sens i wartość obiektywną, bezwzględną, „wartość samą w sobie” Frankl 1984 .

Wreszcie wspólnota religijna, dająca możliwość spotkania międzyosobowego, stwarza także możliwość realizacji celów wykraczających poza własne egoistyczne dążenia i aspiracje. Jest to naturalna szansa wewnętrznego wzbogacenia się, poszerzenia swoich doświadczeń, rozwoju osobowości, określenia własnej tożsamości oraz kształtowania pozytywnych odniesień do siebie, innych i do świata Mariański 1990 . Realizacja celów wspólnotowych, przekraczających cele osobiste, jest ważnym czynnikiem odkrywania i kształtowania sensu swojego życia.

Czynnikiem najbardziej podstawowym dla rozwoju poczucia sensu życia jest aktywność własna osoby, wspomagana z jednej strony przez jej zaangażowanie religijne, z drugiej przez życie grupy. Ta ostatnia staje się ważnym środowiskiem ożywienia aktywności własnej i opartej na niej krystalizacji sensu życia.

II. OPIS BADAŃ

Przedmiotem badań prezentowanych w niniejszym opracowaniu jest związek oddziaływania katolickich ruchów młodzieżowych z poczuciem sensu życia ich uczestników. Należy przypuszczać, że uczestnictwo w życiu wspólnoty religijnej ma pozytywny wpływ na odkrywanie i krystalizację sensu życia u młodzieży.

Badania przeprowadzono za pomocą *Testu Poczucia Sensu Życia* (PLT) skonstruowanego przez J. Crumbaugh'a i L. Maholicką w 1964 r. Na język polski został przetłumaczony przez Z. Płużek. *Test Poczucia Sensu Życia* czerpie inspirację z franklowskiej koncepcji sensu życia. Składa się z trzech części. Pierwsza ma charakter skali, obejmuje 20 twierdzeń, które można podzielić na kilka grup tematycznych, odpowiadającym komponentom poczucia sensu życia. Są to: afirmacja życia, akceptacja siebie, świadomość celu, poczucie wolności, ocena przyszłości i stosunek do śmierci Cekiera 1985 . Część druga *Testu* ma charakter projekcyjny i składa się z 13 niedokończonych zdań. Trzecia natomiast zawiera zachętę do swobodnej wypowiedzi na temat własnych dążeń, osiągnięć, ambicji i celów. Wypowiedzi otrzymane w części II i III są zwykle poddawane analizie jakościowej.

Badania zostały przeprowadzone w grupach osób dobranych celowo. Osoby uczestniczące w życiu i działalności katolickich młodzieżowych ruchów religijnych stanowiły grupę eksperymentalną (30 osób) oznaczoną w

tekście pracy symbolem RR. Grupę kontrolną (30 osób) stanowiły osoby nie należące do katolickich ruchów religijnych (symbol – NR). Obie grupy były „wyrównane” pod względem wieku życia: 18-25 lat, płci: ta sama lub zbliżona liczba kobiet i mężczyzn w obu grupach wykształcenia: średnie lub wyższe, religijności: wierzący i zdecydowanie wierzący.

W grupie osób związanych z katolickimi ruchami religijnymi znalazły się osoby z 3-4 letnim „stażem” w ruchu. Skład tej grupy kształtował się następująco: z Ruchu Światło-Życie 36,6% uczestników, z ruchu Wiara i Światło 23,3%, ze Wspólnoty Charytatywnej Caritas 23,3% oraz ze Wspólnot Życia Chrześcijańskiego 16,6% ogółu uczestników. Badania zostały przeprowadzone na terenie Lublina i Kielc przez J. Bugajską.

III. WYNIKI BADAŃ

Przeprowadzenie badań *Testem Poczucia Sensu Życia* (PTL) pozwoliło ustalić różnice dotyczące ogólnego poziomu poczucia sensu życia oraz jego poszczególnych kategorii.

Tab. 1. Ogólny poziom poczucia sensu życia badanej młodzieży

Grupa	Młodzież należąca do ruchów religijnych RR N = 30	Młodzież nie należąca do ruchów religijnych NR N = 30	Wartość t	Poziom ufności p
Wskaźniki liczbowe				
średnia arytmetyczna X	112,7	97,7	4,84	0,01
odchylenia standardowe	8,54	13,92		

Przedstawione w tab. 1. dane wskazują, że badane grupy młodzieży różnią się znacznie natężeniem poziomu poczucia sensu życia. Różnica pomiędzy wartościami globalnego wskaźnika jest statystycznie istotna ($p < 0,01$) i wskazuje na zdecydowanie silniejsze poczucie sensu życia u młodzieży związanej z ruchami religijnymi.

Tab. 2. Rozkład wyników według wzrastającego natężenia poziomu poczucia sensu życia

Grupa	Przedziały wartości wskaźników			
	60-80 pkt.	81-100 pkt.	101-120 pkt.	121-140 pkt.
	%	%	%	%
RR	–	6,6	76,6	16,6
NR	13,3	43,3	40,0	3,3

Zakres uzyskanych wyników w grupie NR jest stosunkowo szeroki i rozciąga się w granicach od 67 do 126 punktów, natomiast w grupie RR rozpiętość wyników jest wąska i waha się w granicach od 99 do 130 punktów.

Biorąc pod uwagę normy opracowane przez Katedrę Psychologii Klinicznej i Osobowości na KUL dla polskiej populacji (wynik wynosi 100 punktów dla kobiet i mężczyzn) można stwierdzić, że ponad połowa badanej młodzieży nie uczestniczącej w ruchach religijnych (56,5%) uzyskała wyniki świadczące o niskim poczuciu sensu życia. W grupie tej 40% uzyskało wynik wskazujący na wysoki poziom sensu życia i tylko 3,3% na bardzo wysoki. Natomiast w grupie osób czynnie zaangażowanych w życie religijne (RR) nikt nie uzyskał wyniku wskazującego na całkowitą negację sensu życia i tylko u 6,6% osób można dostrzec jego spadek poniżej wartości granicznej. Znaczna większość młodzieży z tej grupy (93,3%) posiada wysoki i bardzo wysoki wskaźnik poczucia sensu życia, podczas gdy w grupie kontrolnej (NR) nawet połowa badanych (43,3%) nie uzyskała takich wyników.

W celu dokładniejszego określenia poczucia sensu życia została przeprowadzona analiza wyników uzyskanych w poszczególnych twierdzeniach części I skali PLT zestawionych w sześciu kategoriach treściowych (tab. 3, wykres 1). Dokonana kategoryzacja przyjęta została zgodnie z propozycją Cz. Cekiery 1985, s. 89.

Wyniki uzyskane za pomocą skali PLT wskazują na silniejsze poczucie sensu życia młodzieży należącej do wspólnot religijnych. Ujawnia się to m.in. w silniejszej afirmacji życia, większej świadomości celów i dążeń życiowych, akceptacji siebie, intensywniejszym poczuciu wolności, bardziej pozytywnym nastawieniu do przyszłości oraz w mniej lękowej postawie wobec śmierci.

1. Afirmacja życia. Wyniki badań wyraźnie pokazują, że młodzież związana z ruchami religijnymi bardziej pozytywnie ocenia własne życie ($p < 0,01$), łatwiej przyjmuje sytuacje trudne ($p < 0,01$), akceptuje i wypełnia codzienne obowiązki ($p < 0,01$) oraz afirmuje odległe i trudne cele ($p < 0,01$). Jako ilustracje mogą służyć uzupełnienia zdań niedokończonych. Zdanie: „Życie

Wykres 1. Średnie wartości ocen poszczególnych twierdzeń testu PLT sklasyfikowanych w poszczególnych kategoriach (cz. I testu PLT)

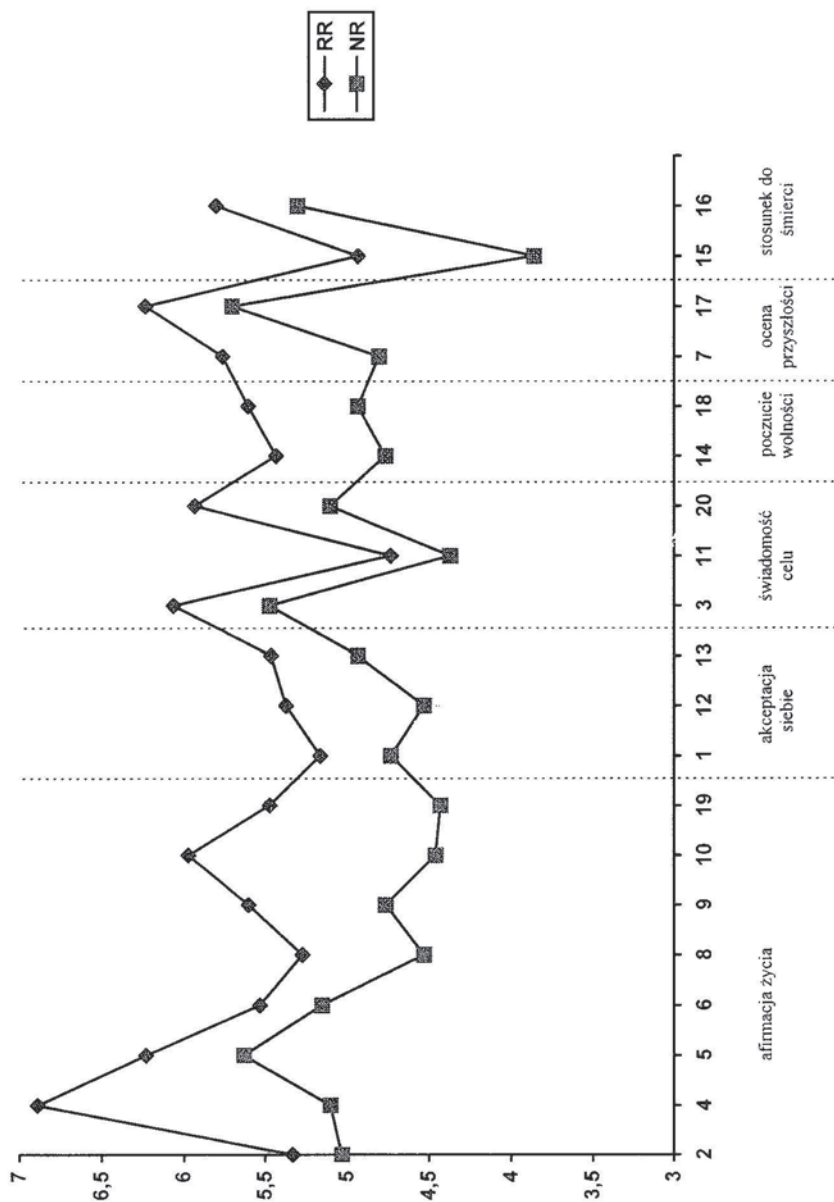

Tabela 3: Średnie wartości ocen poszczególnych twierdzeń części I skali PLT sklasyfikowane w poszczególnych kategoriach.

Kat.	Afirmacja życia								Akceptacja siebie			Świadomość celu			Poczucie wolności		Ocena przyszłości		Stosunek do śmierci	
	2	4	5	6	8	9	10	19	1	12	13	3	11	20	14	18	7	17	15	16
Gr.	5,33	6,89	6,23	5,53	5,27	5,6	5,97	5,47	5,16	5,37	5,46	6,06	4,73	5,93	5,43	5,6	5,76	6,23	4,93	5,8
RR	5,03	5,1	5,63	5,15	4,53	4,76	4,46	4,43	4,73	4,53	4,93	5,47	4,37	5,1	4,76	4,93	4,8	5,7	3,86	5,3
t	1,2	6,06	2,22	1,52	3,08	3,29	5,8	5,2	1,79	3,5	2,12	2,1	1,64	3,07	2,68	2,68	3,69	1,83	5,09	1,85
p	n.i.	0,01	0,05	n.i.	0,01	0,01	0,01	0,01	n.i.	0,01	0,05	0,05	n.i.	0,01	0,01	0,01	0,01	n.i.	0,01	n.i.

jest dla mnie....” badani RR uzupełniali najczęściej: „ciekawe, fascynujące, pełne przygód i niespodzianek” – 28,8% odpowiedzi, „wesołe, radosne” – 25%, „wartościowe” – 20% i „piękne” – 10%.

2. Akceptacja siebie. W ujęciu *Testu* PLT wyraża się ona w samoświadomości jednostki i w stosunku do samego siebie. Badana młodzież należąca do ruchów religijnych posiada w tym zakresie większą świadomość swojej roli w świecie niż młodzież nie związana z ruchami ($p < 0,01$) oraz silniejsze poczucie odpowiedzialności ($p < 0,05$). Uzupełnienia zdań niedokończonych nie różnicują tak zdecydowanie badanej młodzieży. Pytania te pozwalają poznać stosunek badanych do własnych uzdolnień, możliwości i osiągnięć. Wśród badanej młodzieży, tak w grupie RR jak i w grupie NR, znaczna część osób jest niezadowolona z dotychczasowych osiągnięć. Jednak nieco więcej optymistycznych uzupełnień zdania: „Mam nadzieję, że potrafię...” pojawia się u młodzieży z ruchów religijnych. Podobnie jest w przypadku zdania: „W życiu już osiągnąłem...”, gdzie 1/3 młodzieży z RR wskazuje na „doświadczenie i mądrość życiową, równowagę, wewnętrzną radość, spokój i szczęście”.

3. Świadomość celu. Osoby należące do grup religijnych uzyskały wysokie wskaźniki, świadczące o dużej świadomości celów życiowych. Młodzież ta, w porównaniu ze swoimi kolegami z grupy NR, posiada cele bardziej określone i treściowo bogatsze ($p < 0,01$). Wśród nich najczęściej wymieniane były: „zbawienie i służba Bogu” – 70%, „bycie dobrym, mądrym i odpowiedzialnym” – 43,3%, „pragnienie miłości” – 43,3%, „pragnienie szczęścia” – 40%, „dojrzewanie, doskonalenie się” – 26,6%. Cele życiowe młodzieży nie należącej do ruchów religijnych były zasadniczo zbieżne z hierarchią celów deklarowanych przez polską młodzież lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych por. Mariański 1990, Dyczewski 1994, Wawro 1994 .

4. Poczucie wolności. Stosunek do własnego życia i poczucie jego sensu w dużym stopniu zależą od świadomości i poczucia wolności. Badana młodzież, związana z ruchami religijnymi, ma większe poczucie wolności, wyrażające się w możliwości dokonywania wyborów i kierowania własnym życiem ($p < 0,01$). Badani z tej grupy sądzą także, że osoba ludzka nie jest zdeterminowana i posiada możliwość decydowania o kształcie własnego życia ($p < 0,01$). Zarówno tamto osobiste poczucie, jak i przytoczona przed chwilą opinia dość zdecydowanie różnią obie badane grupy młodzieży. Niemal wszyscy badani RR (96,6%) twierdzą, że kierują swoim życiem i mogą je kontrolować. W grupie NR 60% badanych jest podobnego zdania, zaś 1/3 czuje się zdeterminowana i uważa, że ludzkie możliwości kierowania własnym życiem są ograniczone.

5. Ocena przyszłości. Pozytywny stosunek do własnej przyszłości jest jednym z warunków postrzegania go jako wartościowego i pełnego znaczenia. Ocena przyszłości nie jest tak zróżnicowana jak poprzednie, opisane wyżej czynniki. Badana młodzież jest generalnie pozytywnie nastawiona do przyszłości. Różnice wystąpiły w ocenie swoich szans w późniejszym wieku, po przejściu na emeryturę. Młodzież z ruchów religijnych zdecydowanie optymistyczniej ocenia ten moment i uważa, że ich życie w tym okresie będzie atrakcyjne, interesujące i sensowne ($p < 0,01$).

6. Postawa wobec śmierci. Dość ściśle z poczuciem sensu życia wiąże się postawa wobec życia i śmierci. Pytania dotyczące stosunku do śmierci ujawniły znaczne różnice w postawach młodzieży obu grup. Młodzież związana z ruchami religijnymi bardziej akceptuje śmierć i uważa, że jest do niej przygotowana ($p < 0,01$). W grupie kontrolnej NR mniej niż połowa badanych wskazuje akceptującą postawę wobec śmierci. Około 40% boi się jej, a ponad 10% ma trudność w określeniu swojego stanowiska.

IV. PODSUMOWANIE

Przedstawione wyniki badań wskazują, że istnieje zależność między partycypacją młodzieży w życiu wspólnoty religijnej a poczuciem sensu życia. Okazało się, że młodzież aktywnie związana z ruchami religijnymi uzyskuje wyższe wyniki w skali ogólnego poziomu poczucia sensu życia oraz w większości skal szczegółowych niż młodzież o pozytywnych postawach religijnych, ale nie należąca do żadnego z katolickich ruchów religijnych. W grupie osób związanych z ruchami tylko nieliczni uzyskali wyniki poniżej wartości granicznej świadczącej o zachowaniu poczucia sensu życia.

Analogiczne zależności zostały zidentyfikowane i opisane w badaniach ks. W. Prężyny: „[...] im wyższa intensywność postawy religijnej (pozytywnej, czy negatywnej), tym wyższe poczucie sensu życia przez badanych, przy czym powiązanie to jest bardziej charakterystyczne dla wysokiej postawy religijnej. Wnosić by z tego można, że zdecydowana religijność ułatwia nabycie silnego poczucia sensu życia” Prężyna 1981, 1996. Doświadczenie religijne jest źródłem poczucia sensu życia – religia ma moc sensotwórczą Chlewiński 1982.

Doświadczenie religijne ulega wzmocnieniu w życiu wspólnoty religijnej. Grupy o inspiracji chrześcijańskiej poprzez klimat swojego życia stwarzają pozytywne warunki rozwoju osoby i doświadczenia przez nią sensu życia. Jego odkrywanie jest łatwiejsze i bardziej atrakcyjne we wspólnocie religijnej

osób dzielących się swoim doświadczeniem, osób współprzeżywających i współdziałających w konkretnych sytuacjach życiowych Mariański 1990, Hałas 1992 .

BIBLIOGRAFIA

- A l p o r t G.: Osobowość i religia, Warszawa 1988.
- B a b s k a Z.: Psychologiczna problematyka młodości, w: Wykłady z psychologii w KUL w roku akademickim 1984/85, Lublin 1986.
- B i r r e n J. i in.: Developmental Psychology, New York 1981.
- C e k i e r a Cz.: Toksykomania. Narkomania, lekomania, alkoholizm, nikotynizm, Warszawa 1985.
- C h l e w i ń s k i Z.: Rola religii w funkcjonowaniu osobowości, w: Psychologia religii, pod red. Z. Chlewińskiego, Lublin 1982.
- D ą b r o w s k i K.: Dezintegracja pozytywna, Warszawa 1979.
- F r a k l V. E.: Nieuświadomiony Bóg, Warszawa 1978.
- F r a k l V. E.: Homo patiens, Warszawa 1984.
- G o g a c z M.: Sens życia i wspólnota, „Studia Filozoficzne” 1981, nr 4, s. 109-114.
- H a ł a s E.: Konwersja, perspektywa socjologiczna, Lublin 1992.
- M a r i a ń s k i J.: W poszukiwaniu sensu życia. Szkice socjologiczno-pastoralne, Lublin 1990.
- O b u c h o w s k i K.: Psychologia dążeń ludzkich, Warszawa 1983.
- O b u c h o w s k i K.: W poszukiwaniu właściwości człowieka, Warszawa 1985.
- P i l e c k a B.: Osobowościowe i środowiskowe korelaty poczucia sensu życia, Rzeszów 1986.
- P o p i e l s k i K.: Człowiek – pytanie otwarte. Studia z logoterapii i logoteorii, Lublin 1987.
- P o p i e l s k i K.: Noetyczny wymiar osobowości: psychologiczna analiza poczucia sensu życia, Lublin 1993.
- P r ę ż y n a W.: Funkcje postawy religijnej w osobowości człowieka, Lublin 1981.
- S ł o m i ń s k a J.: Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych, Warszawa 1986.
- S z u m a n S.: Poważne i pogodne zagadnienia afirmacji życia, Katowice 1947.

ON THE RESEARCH ON THE MEANING OF LIFE IN ADOLESCENTS WHO BELONG TO THE CATHOLIC RELIGIOUS MOVEMENTS

S u m m a r y

The paper includes the findings of empirical research into the perception of the meaning of life among the adolescents linked with the Catholic religious movements.

The set of findings points to a decidedly stronger sense of the meaning of life in those adolescents. The control group was made up of adolescents who had positive religious attitudes, and yet were not members of any Catholic religious movement.

The decidedly stronger sense of the meaning of life encompasses affirmation of life, self-acceptance, awareness of purpose, sense of freedom, assessment of the future and attitude towards death.

Translated by Jan Kłos